

**UVOĐENJE TESTIRANJA KONCENTRACIJE ALKOHOLA
U KRVI KAO KORAK KA UNAPRJEĐENJU PREVENCIJE
NASILNOG PONAŠANJA POSJETILACA SPORTSKIH
TAKMIČENJA U BOSNI I HERCEGOVINI**

Stručni članak

**INTRODUCTION OF BLOOD ALCOHOL CONCENTRATION
TESTING AS A STEP TOWARDS IMPROVING THE
PREVENTION OF SPECTATOR VIOLENCE AT SPORTING
EVENTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Professional Paper

Mustafa ŠUVALIJA
Almir PUSTAHIIJA

Sažetak

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Neophodnost unaprijeđenja prevencije nasilnog ponašanja na sportskim takmičenjima u Bosni i Hercegovini.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Ispitati postojanje nedostataka u važećim zakonskim odredbama čiji je cilj ograničiti prisustvo osoba pod uticajem alkohola na sportskim takmičenjima i ponuditi preporuke za njihovo prevazilaženje.

Metodologija/Dizajn: Pregled zakonskih odredbi na različitim administrativnim nivoima u BiH koje predstavljaju pravni osnov za kontrolu alkoholiziranosti posjetilaca sportskih takmičenja, te analiza njihovih implikacija s obzirom na utvrđene činjenice o odnosu između alkohola i nasilnog ponašanja.

Ograničenja istraživanja/rada: U radu nisu razmatrani empirijski indikatori učinkovitosti postojećih mjera zbog nepostojanja istraživanja na tu temu.

Rezultati/Nalazi: Zbog oslanjanja na prostorno i/ili vremensko ograničavanje konzumiranja alkohola, te subjektivnu procjenu alkoholiziranosti, važeće zakonske odredbe ne nude adekvatne mehanizme za prevenciju alkoholiziranosti posjetilaca sportskih događaja i ponašanja koje to stanje može proizvesti.

Generalni zaključak: Važeće odredbe ne nude adekvatne mjere za kontrolu prisustva osoba pod uticajem alkohola na sportskim takmičenjima. Uvođenje ispitivanja nivoa koncentracije alkohola u krvi kod posjetilaca može značajno unaprijediti prevenciju nasilnog ponašanja na sportskim događajima.

Opravdanost istraživanja/rada: Rad je ustanovio nedostatke postojećih mjera prevencije alkoholiziranosti posjetilaca sportskih takmičenja i ponudio naučno utemeljene preporuke za njihovo prevazilaženje.

Ključne riječi

sportska takmičenja, sigurnost, prevencija nasilja, kontrola alkoholiziranosti

Abstract

Reason(s) for writing and research problem(s): The need to improve prevention of spectator violence in Bosnia and Herzegovina.

Aims of the paper (scientific and/or social): To examine the shortcomings of current legislation regulating alcohol intoxication among sport spectators and offer recommendations to overcome them.

Methodology/Design: A review of legislation at different administrative levels in BiH regulating the control of alcohol intoxication among sport spectators, and an analysis of their implications in light of well-established facts about the relationship between alcohol and violence.

Research/paper limitations: Paper does not review empirical evidence on the effectiveness of existing measures due to absence of research on the subject.

Results/Findings: Due to reliance on spatial and/or temporal limitations for alcohol consumption, and the subjective assessment of alcohol intoxication, existing measures provide inadequate mechanisms for the prevention of alcohol intoxication and resulting behaviors among sport spectators.

General conclusion: Current legislation does not provide adequate measures for the control of alcohol intoxication among sport spectators. Introducing blood alcohol concentration testing for sport spectators may significantly improve the prevention of spectator violence.

Research/paper validity: Paper identifies the shortcomings of the existing legislation regulating prevention of alcohol intoxication among sport spectators, and offers scientifically based recommendations to overcome them.

Key words:

sporting events, security, violence prevention, control of alcohol intoxication.

Uvod

Alkohol je psihoaktivna supstanca čija je upotreba u rekreativne svrhe raširena i legalna u većini zemalja svijeta, ali ujedno je i supstanca čija upotreba i zloupotreba sa sobom nosi značajne rizike. Upotreba alkohola može imati negativne zdravstvene i socijalne posljedice po konzumenta, osobe u njegovom užem okruženju (uključujući članove porodice, prijatelje i kolege), te društvo u cjelini (naprimjer, u vidu različitih socijalnih i ekonomskih opterećenja) (World Health Organization, 2014). Najteže posljedice (zlo)upotrebe alkohola tiču se efekata po zdravlje samog konzumenta. Dugoročna upotreba alkohola povećava rizik od oboljenja jetre (kao što su ciroza jetre ili alkoholni hepatitis), probavnog trakta (kao što su akutni i hronični pankreatitis i poremećaj funkcije ezofagusa), kardiovaskularnog sistema (kao što su aritmije, kardiomiopatija, udari i hipertenzija), te oboljenja respiratornog, endokrinog, mišićno-koštanog i urinarnog sistema. Alkohol je supstanca koja ima kancerogena, teratogena, fetotoksična, neu-

rotoksična, te adiktivna svojstva (Barclay, Barbour, Stewart, Day i Gilvary, 2008; Kingsland, John Wiggers i Wolfenden, 2012). Kada su u pitanju rizici po blisko okruženje i društvo u cjelini, jedan od najštetnijih efekata upotrebe alkohola jeste facilitiranje agresivnog ponašanja. Nalazi empirijskih istraživanja potvrđuju da je konzumiranje alkohola povezano sa verbalnim i fizičkim zlostavljanjem drugih ljudi, te hapšenjima zbog agresivnog ponašanja i nasilja. Osim što povećava vjerovatnoću pojave nasilnog ponašanja, konzumiranje alkohola vodi i eskalaciji, odnosno intenziviranju nasilja u situacijama u kojima do nasilja dođe. (Allsop, Pascal i Chikritzhs, 2005; Graham, 2003). Metaanaliza 49 eksperimentalnih istraživanja o vezi između konzumiranja alkohola i agresivnog ponašanja koju su proveli Bushman i Cooper (1990), osim što je potvrdila postojanje facilitirajućeg djelovanja alkohola na agresivno ponašanje, pokazala je i da alkohol utječe na agresivno ponašanje jednako ili više nego na bilo koje drugo socijalno ili nesocijalno ponašanje. Konzumiranje alkohola povećava vjerovatnoću pojave agresivnog ponašanja jer smanjuje kapacitet konzumenata da promisle o negativnim posljedicama nekog ponašanja, te povećava spremnost za preuzimanje rizika čak i kada rizik nije dobro procijenjen usporavajući aktiviranje mehanizama inhibicije. Također, pod utjecajem alkohola javlja se nerealan osjećaj snage i moći, te se ponašanje drugih ljudi češće percipira kao provokativno (Graham, 2003), što dodatno povećava vjerovatnoću ispoljavanja agresivnosti.

Povezanost između alkohola i nasilja posebno je izražena u navijačkom kontekstu. Istraživanja pokazuju da navijači sportskih timova (kao i profesionalni sportisti koji za njih nastupaju) konzumiraju alkohol u većim količinama nego osobe koje nisu vezane za sport (Kingsland, John Wiggers i Wolfenden, 2012). Osim što konzumiraju alkohol u većoj mjeri nego ostatak populacije, istraživanja (Glassman, Werch, Jobli i Bian, 2007) pokazuju da navijači konzumiraju značajno veće količine alkohola na dan utakmice nego za vrijeme drugih društvenih okupljanja, iz čega slijedi da je rizik od kratkoročnih negativnih posljedica zloupotrebe alkohola najizraženiji upravo u takvim prilikama. Na ovakav zaključak navode i rezultati do kojih su došli Merlo, Hong i Cottler (2010), a koji su pronašli da se na dane fudbalskih utakmica u SAD-u dešava najveći broj hapšenja povezanih sa alkoholom, te da se prekršaji koji se dešavaju na dane utakmica dešavaju bliže stadionima nego djela koja se počinju drugim danima.

Rezultati istraživanja o povezanosti alkohola i agresivnog ponašanja odrazili su se i na politike i standarde koji se tiču pitanja iz oblasti sigurnosti na sportskim takmičenjima. Zvanični stav Međunarodnog društva za sportsku psihologiju (International Society for Sport Psychology) jeste da je za „dramatičnu redukciju incidencije agresivnog i nasilnog ponašanja u oblasti sporta“ neophodno uvesti zabrane upotrebe alkoholnih pića na sportskim događajima (Tenenbaum, Stewart, Singer i Duda, 1997). Slično tome, Evropska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama (European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches), koju je 1985. godine usvojilo Vijeće Evrope (ETS No. 120), nalaže da se kao mjere prevencije izbijanja nasilja na sportskom takmičenju, između ostalih, primjenjuju sprječavanje pristupa sportskom događaju, te odstranjivanje sa sportskog događaja osoba koje su pod utjecajem alkohola i droga¹, kao i zabrana unošenje i prodaje alkoholnih pića na stadionu². Zakonom o sportu Bosne i Herce-

¹ Čl. 3. st. 4. (tačka d) Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, ETS No. 120.

² Čl. 3. st. 4. (tačka f) Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, ETS No. 120.

govine³ od entiteta se traži da poduzmu odgovarajuće mjere u skladu sa Evropskom konvencijom o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama u svrhu sprječavanja nereda, te da donesu posebne zakone koji će utvrditi način i mjere za sprječavanje i suzbijanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama. Ovakvi zakoni su do sada doneseni na nivou Republike Srpske⁴, te na nivou pojedinih kantona; preciznije, zakone vezane za sprječavanje nereda i nasilnog ponašanja na sportskim takmičenjima usvojili su Kanton Sarajevo⁵, Zeničko-dobojski kanton⁶, Bosansko-podrinjski kanton⁷, Hercegovačko-neretvanski kanton⁸, Srednjobosanski kanton¹⁰, Zapadnohercegovački kanton¹¹ i Unsko-sanski kanton¹². Svaki od ovih zakona načelno je usaglašen sa zahtjevima Konvencije koji se tiču sprječavanja prisustva sportskom takmičenju osoba koje su pod utjecajem alkohola ili droga, te zabrane prodaje alkoholnih pića na sportskom takmičenju. Međutim, način na koji ovi zakoni reguliraju prevenciju upotrebe alkohola i prisustva alkoholiziranih posjetilaca sportskim takmičenjima ne može se smatrati adekvatnim.

Nedostaci važećih zakona u Bosni i Hercegovini

Dva glavna nedostatka preventivnih mjera propisanih ovim zakonima su oslanjanje na vremenska i/ili prostorna ograničenja konzumiranja alkohola, te oslanjanje na subjektivnu procjenu alkoholiziranosti posjetilaca. Prostorna ograničenja tiču se propisa o mjestima na kojima nije dozvoljeno prodavati i konzumirati alkoholna pića, te mjestima na kojima nije dozvoljeno prisustvo osoba koje su pod utjecajem alkohola. Naprimjer, Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama Unsko-sanskog kantona nalaže da se “zabrani pristup sportskom objektu licima koji su pod utjecajem alkohola ili drugih opojnih sredstava ili se iz njihovog ponašanja može zaključiti da su skloni nasilnom ili nedoličnom ponašanju”¹³, te da se “onemogućiti unošenje ili prodaja alkoholnih pića u sportskom objektu”¹⁴ (zakoni

³ Čl. 58. Zakona o sportu Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, 27/08.

⁴ Zakon o sprečavanju nasilja na sportskim priredbama, Službeni glasnik Republike Srpske, 14/04.

⁵ Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službene novine Kantona Sarajevo, 7/07.

⁶ Zakon o bezbjednosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu, Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, 2/06.

⁷ Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde, 7/13.

⁸ Zakon o sprječavanju nereda na sportskim takmičenjima u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, Službene novine Hercegovačko – neretvanskog kantona, 3/05.

⁹ Zakon o izmjenama Zakona o sprječavanju nereda na sportskim takmičenjima u HNK, Službene novine Hercegovačko – neretvanskog kantona, 5/09.

¹⁰ Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama kantona Središnja Bosna, Službene novine Kantona Središnja Bosna, 14/11.

¹¹ Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima u županiji Zapadnohercegovačkoj, Narodne novine županije Zapadnohercegovačke, 14/04.

¹² Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona, 3/11.

¹³ Čl. 7, st. 2. (tačka a) Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona, 3/11.

¹⁴ Član 7. st. 2. (tačka d) Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama,

u kantonima, te zakon koji je na snazi u Republici Srpskoj sadrže identične ili slične odredbe). Vremenska ograničenja definiraju vremenske periode u kojima nije dozvoljeno konzumiranje i/ili prodaja alkohola. Naprimjer, Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u županiji Zapadnohercegovačkoj kao protivpravno ponašanje definira "posjedovanje ili konzumiranje alkoholnih pića ili opojnih droga, te posjedovanje pirotehničkih sredstava, oružja i drugih sredstava pogodnih za nanošenje ozljeda ili za stvaranje nereda i nasilja od strane osoba koje dolaze na športska natjecanja, u razdoblju od tri sata prije početka do tri sata nakon završetka športskog natjecanja, a u sredstvima javnog prijevoza tijekom čitavog razdoblja od početka odlaska na športsko natjecanje pa do dolaska na prostor športskog objekta i povratka na početno odredište"¹⁵, te za posjedovanje i konzumiranje alkoholnih pića pri dolasku ili odlasku sa sportskog takmičenja propisuje novčanu kaznu od 100 do 1.000 konvertibilnih maraka ili zatvorsku kaznu u trajanju do 60 dana¹⁶. Zakon o sprječavanju nereda na sportskim takmičenjima u Hercegovačko-neretvanskom kantonu sadrži sličnu odredbu, odnosno zabranjuje posjedovanje i konzumiranje alkohola u sredstvima javnog prijevoza "od početka odlaska na sportsko takmičenje pa do dolaska na prostor sportskog objekta i povratka na početno odredište"¹⁷. Drugi pomenuti zakoni nemaju u svojim definicijama protivpravnog ili nedoličnog ponašanja posjedovanje ili konzumiranje alkoholnih pića u određenom periodu, a shodno tome ni definirane sankcije za takva ponašanja. Vremenska ograničenja koriste se, međutim, u većini navedenih zakona (osim zakona u Zeničko-dobojskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zapadnohercegovačkom kantonu) u okviru odredbi vezanih za utakmice visokog rizika i to u kombinaciji sa ograničenjima prostornog tipa. Naprimjer, Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama Kantona Sarajevo zabranjuje prodaju alkoholnih pića "na prilazima, u neposrednoj blizini i u sportskom objektu tri časa prije i po završetku sportske priredbe povećanog rizika, kao i za vrijeme njenog održavanja"¹⁸.

Konačno, odredbe koji nalažu da se osobama koje su pod utjecajem alkohola onemogućiti prisustvo sportskom događaju ili da se takve osobe odstrane iz publike, oslanjaju se na sposobnost lica zaduženih za održavanje reda da prepoznaju tjelesne ili druge indikatore alkoholiziranosti. Naprimjer, Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama Kantona Sarajevo nalaže da se "zabrani pristup sportskom objektu licima koja su pod uticajem alkohola ili drugih opojnih sredstava, ili se iz njihovog ponašanja može zaključiti da su skloni nasilnom ili nedoličnom ponašanju"¹⁹,

Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona, 3/11.

¹⁵ Čl. 4. st. 1. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u županiji Zapadnohercegovačkoj, Narodne novine županije Zapadnohercegovačke, 14/04.

¹⁶ Čl. 38. st. 1. Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u županiji Zapadnohercegovačkoj, Narodne novine županije Zapadnohercegovačke, 14/04.

¹⁷ Čl. 4. st. 1. Zakona o sprječavanju nereda na sportskim takmičenjima u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, Službene novine Hercegovačko-neretvanskog kantona, 3/05.

¹⁸ Čl. 18. Zakona o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službene novine Kantona Sarajevo, 7/07.

¹⁹ Čl. 8. st. 2. (tačka a) Zakona o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službene novine Kantona Sarajevo, 7/07.

te da se "onemogućiti unošenje ili prodaja alkoholnih pića u sportskom objektu"²⁰ (ostali navedeni zakoni sadrže iste odredbe).

Krajnji cilj svih ograničenja vezanih za prodaju i konzumiranje alkohola, te ulazak u sportski objekat jeste onemogućavanje boravka osoba koje su pod utjecajem alkohola u publici. Međutim, uzmemo li u obzir sve nedostatke preventivnih mehanizma koje relevantne odredbe u ovim zakonima koriste, neizbježan je zaključak da iste ne mogu predstavljati osnovu za efikasno sprječavanje prisustva sportskom događaju osoba koje su pod utjecajem alkohola, a samim tim ni za prevenciju protivpravnog i nedoličnog ponašanja koje može biti rezultat konzumiranja alkohola.

Kada su u pitanju prostorna ograničenja, njihov najočigledniji nedostatak ogleda se u činjenici da alkohol može biti konzumiran dalje od mjesta održavanja sportskog događaja, te da konzumiranje alkohola izvan granica prostora u kojem je konzumacija zabranjena ima minimalan utjecaj na alkoholiziranost posjetioca u trenutku ulaska u taj prostor. S obzirom da stepen alkoholiziranosti osobe koja posjećuje sportski događaj ovisi, između ostalog, i o tome u kojem je vremenskom periodu prije dolaska na sportski događaj alkohol konzumiran, nedostaci prostornih ograničenja pokušali su se (u nekim od navedenih zakona) kompenzirati dodavanjem i vremenskih ograničenja. Ukoliko se ne unose nove količine alkohola u organizam, djelovanje alkohola s vremenom slabi, te su ovakve odredbe očigledno ugrađene u zakone s pretpostavkom da će vjerovatnoća prisustva utakmici osoba koje su pod utjecajem alkohola biti značajno smanjena ukoliko konzumiranje alkohola u određenom periodu prije utakmice bude zabranjeno. Međutim, i vremenska ograničenja imaju svoje nedostatke. Ukoliko konzumira dovoljne količine alkohola, posjetilac pri dolasku na mjesto održavanja sportskog događaja može biti pod utjecajem alkohola čak i ako je alkohol konzumirao u vremenskom periodu u kojem konzumiranje nije zabranjeno (npr. tri i po ili četiri sata prije utakmice), što definiranje nedoličnog i protivpravnog ponašanja na ovaj način u mnogome obesmišljava. S druge strane, jedini pouzdan način na koji policijski službenici mogu utvrditi kada je neko ko želi prisustvovati sportskom događaju zadnji put konzumirao alkohol jeste da identificiraju takvu osobu (npr. na osnovu navijačkih obilježja ili ponašanja karakterističnih za navijače) u trenutku dok konzumira alkohol. Zbog toga se sprječavanje prisustva sportskom događaju osoba koje su konzumirale alkohol u vremenu u kojem to nije dozvoljeno čini kao teško ostvarivo.

Konačno, kada je u pitanju oslanjanje na subjektivnu procjenu članova redarskih službi pri identificiranju osoba koje su pod utjecajem alkohola, najočigledniji nedostatak ovog aspekta važećih propisa leži u činjenici da svi redari nisu jednako sposobni identificirati različite ponašajne i druge znakove alkoholiziranosti kod osoba koje su konzumirale alkohol. Također, opravdano je pretpostaviti da među redarima postoje razlike u spremnosti da, onda kada samo sumnjaju (tj. nisu sigurni) da je određeni posjetilac pod utjecajem alkohola, svoju pažnju i vrijeme posvete odstranjivanju tog posjetioca, posebno ako postoje i drugi važni zadaci na kojima moraju raditi.

²⁰ Čl. 8. st. 2. (tačka d) Zakona o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, Službene novine Kantona Sarajeva, 7/07.

Mjerenje koncentracije alkohola u krvi kao alternativna preventivna mjera

Ključni faktor koji određuje efekat alkohola na ponašanje posjetilaca sportskih takmičenja nije ni vrijeme ni mjesto konzumiranja, već koncentracija alkohola u krvi za vrijeme boravka u publici ili u blizini sportskog objekta; vremenska i prostorna ograničenja u velikoj mjeri služe upravo da se smanji vjerovatnoća ulaska u sportski objekat osoba kod kojih je alkohol u krvi prisutan u mjeri koja predstavlja faktor rizika za nasilno ponašanje. U skladu s tim, nedostaci postojećih zakonskih odredbi mogu biti prevaziđeni tako što će se u definicijama „nedoličnog” ili “protivpravnog” ponašanja staviti naglasak na stepen alkoholiziranosti, a ne samo na faktore koji mogu utjecati na alkoholiziranost. Preciznije, pokušaj ulaska u sportski objekat sa određenom koncentracijom alkohola u krvi može biti definiran kao protivpravno ili nedolično ponašanje, a snagama reda se može dati nadležnost da odgovarajućim metodama izmjere koncentraciju alkohola u krvi i odstrane osobe kod kojih je alkohol u krvi prisutan u mjeri u kojoj to nije prihvatljivo. Ovakve zakonske odredbe već postoje u Republici Hrvatskoj, koja od 2003. godine ima Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima²¹. Slično zakonu Zapadnohercegovačkog kantona, u starijim verzijama ovog zakona (u tekstu Zakona iz 2003. godine, te nakon Izmjena i dopuna Zakona iz 2006. godine²²) postojala su vremenska ograničenja vezana za konzumiranje alkohola (za period od dva sata prije i poslije održavanja sportskog takmičenja). Međutim, Izmjenama i dopunama Zakona iz 2009.²³ godine i Izmjenama i dopunama Zakona iz 2011.²⁴ godine uvedena su ograničenja vezana za koncentraciju alkohola u krvi, definirane ovlasti i dužnosti snaga reda u vezi sa mjerenjem koncentracije alkohola, te određene sankcije za kršenje ovih odredbi. Izmjenama i dopunama Zakona iz 2009. godine, ta granica je postavljena na 0,8 promila²⁵, a Izmjenama i dopunama Zakona iz 2011. godine granica je spuštena na 0,5 promila (tj. donji prag stanja pripitosti), tako da se sada protivpravnim ponašanjem smatra „pokušaj ulaska, dolazak i boravak na prostoru športskog objekta u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka”²⁶, dok snage reda moraju „zabraniti pristup u športski objekt osobi koja je u alkoholiziranom stanju iznad 0,50 g/kg, odnosno odgovarajući iznos miligrama u litri izdahnutog zraka ili pod utjecajem droge”²⁷. Već u Izmjenama i dopunama Zakona iz 2009. godine snagama reda date su ovlasti da u svrhu provedbe ove zabrane izvrše utvrđivanje prisutnosti alkohola u organizmu²⁸, te da osobu, koja se izjasni da je pod

²¹ Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 117/03.

²² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 71/06.

²³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 43/09.

²⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 34/11.

²⁵ Čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 43/09.

²⁶ Čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 34/11.

²⁷ Čl. 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narodne novine br. 34/11.

²⁸ Čl. 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, Narod-

utjecajem alkohola ili za koju je prema okolnostima očigledno da ide na sportski događaj i svojim ponašanjem izaziva sumnju da je pod utjecajem alkohola, pregledaju nosi li alkoholno piće, te je podvrgnu mjeranju količine alkohola u litri izdahnutog zraka i zabrane joj dolazak na sportski događaj i ulazak u sportski objekt²⁹.

Ovakvim pristupom kontroli alkoholiziranosti posjetilaca bili bi prevaziđeni nedostaci ograničenja propisanih postojećim zakonskim odredbama. Prije svega, uključivanjem dolaska i pokušaja ulaska na sportski događaj sa određenom koncentracijom alkohola u krvi u definiciju protivpravnog/nedoličnog ponašanja, kao kriterij za odlučivanje o poduzimanju preventivne mjere odstranjivanja sa i sprječavanja ulaska na sportski događaj uvodi se i prisustvo ključnog facilitatora nasilnog ponašanja (tj. određene koncentracije alkohola u krvi). Vremenska i prostorna blizina konzumiranja alkohola mjestu održavanja sportskog događaja nisu sami po sebi facilitatori nasilnog ponašanja, već ih je najbolje shvatiti kao determinante koje povećavaju vjerovatnoću prisustva facilitatora nasilnog ponašanja, od kojih je jedan i prisustvo (određene koncentracije) alkohola u krvi kod posjetilaca. Zbog toga, fokusiranje na koncentraciju alkohola u krvi može značajno više doprinijeti sprječavanju prisustva osoba koje predstavljaju rizik po red i sigurnost na sportskom događaju, nego oslanjanje na ograničenja koja samo smanjuju vjerovatnoću da će koncentracija alkohola u krvi kod posjetilaca biti na nivou koji može facilitirati nasilno ponašanje. Omogućavanjem provjere koncentracije alkohola postaje manje važno da li je neko od posjetilaca pokušao da iskoristi slabosti postojećih zakonskih odredbi i konzumirao alkohol izvan prostornih i vremenskih ograničenja koja su definirana tim odredbama, jer najvažnija provjera može biti izvršena pri samom pokušaju ulaska na sportski događaj.

Također, mjerenje koncentracije alkohola u krvi znatno je pouzdaniji način identificiranja alkoholiziranih pojedinaca nego subjektivna procjena redara. Možemo pretpostaviti da će spremnost redara da odstrane osobu sa sportskog događaja biti značajno veća ukoliko imaju egzaktn pokazatelj (kao što je mjera koncentracije alkohola u krvi) da ta osoba može predstavljati opasnost po svoju i sigurnost drugih posjetilaca. Osim što se redarima na taj način olakšava donošenje odluke, smanjuje se opasnost od nepravdnog odstranjivanja nekih posjetilaca, jer osobe za koje se bude sumnjalo da su pod utjecajem alkohola ali se, nakon provjere, ispostavi da nisu neće biti odstranjenjene ili spriječene da prisustvuju sportskom događaju.

Zaključak

Važeći zakonski propisi u Bosni i Hercegovini kojima se propisuju mjere prevencije nedoličnog i nasilnog ponašanja na sportskim takmičenjima sadrže i rješenja vezana za prevenciju prisustva alkoholiziranih osoba na sportskim takmičenjima. Neki od tih propisa, preciznije oni koji se tiču vremenskih i prostornih ograničenja vezanih za konzumiranje alkohola, te načina identificiranja osoba koje su konzumirale alkohol,

ne novine br. 43/09.

²⁹ Čl. 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima, Narodne novine br. 43/09.

predstavljaju nužan segment ovih propisa, ali istovremeno nisu dovoljni da bi zadatak prevencije nasilja uzrokovanog, odnosno facilitiranog, konzumiranjem alkohola bio ostvaren. Uvođenjem testiranja koncentracije alkohola u krvi, kao mjere prevencije prisustvovanja osoba pod utjecajem alkohola sportskim događajima, ovi nedostaci bili bi adekvatno prevaziđeni, a time i značajno smanjena vjerovatnoća pojave nasilnog ponašanja facilitiranog konzumiranjem alkohola. Dugoročnom i dosljednom primjenom ovih mjera može se očekivati smanjenje broja ljudi koji na sportske događaje dolaze pod utjecajem alkohola, jer će vjerovatnoća da zbog toga budu odstranjeni i novčano ili drugačije kažnjeni biti značajno povećana. Kao rezultat toga, osim smanjenja prevalencije nasilnog i nedoličnog ponašanja vezanog za same sportske događaje, možemo očekivati da dođe i do smanjenja drugih problema koji se mogu javiti u periodu prije početka i nakon završetka sportskih događaja, kao što je vožnja pod utjecajem alkohola, prodaja alkoholnih pića na nedozvoljenim mjestima ili u nedozvoljeno vrijeme, i sl. Mogućnost uvođenja ove prakse potrebno je uzeti u razmatranje kod eventualnih budućih napora da se donese zakon o sprječavanju nasilja na sportskim takmičenjima na državnom nivou. Neovisno o tome da li će zakon na državnom nivou biti donesen, postojeći zakoni na nivou kantona, te Zakon u Republici Srpskoj mogu biti modificirani i uključiti mjere vezane za provjeravanje koncentracije alkohola u krvi posjetilaca sportskih takmičenja.

Bibliografija

- Allsop, A., Pascal, R., i Chikritzhs, T. (2005). *Management of alcohol at large-scale sports fixtures and other public events*. Perth: National Drug Research Institute/ New Zealand Police.
- Barclay, G. A., Barbour, J., Stewart, S., Day, C. P., i Gilvarry, E. (2008). Adverse physical effects of alcohol misuse. *Advances in Psychiatric Treatment*, 14(2), 139–151.
- Bushman, B. J., i Cooper, H. M. (1990). Effects of alcohol on human aggression: An integrative research review. *Psychological Bulletin*, 107(3), 341–354.
- European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches, ETS No. 120.
- Glassman, T., Werch, C. E., Jobli, E., i Bian, H. (2007). Alcohol-related fan behavior on college football game day. *Journal of American College Health*, 56(3), 255–260.
- Kingsland, M., Wiggers, J., i Wolfenden, L. (2012). Interventions in sports settings to reduce alcohol consumption and alcohol-related harm: a systematic review protocol. *BMJ Open*, 2(2), 1–5.
- Merlo, L. J., Hong, J., i Cottler, L. B. (2010). The association between alcohol-related arrests and college football game days. *Drug and Alcohol Dependence*, 106(1), 69–71.

- Tenenbaum, G., Stewart, E., Singer, R. N., i Duda, J. (1997). Aggression and Violence in Sport: An ISSP Position Stand. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 37(2), 146–50.
- World Health Organization (2014). *Global status report on alcohol and health, 2014*. Geneva: World Health Organization.
- Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, *Narodne novine*, 117/03.
- Zakon o bezbjednosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu, *Službene novine Zeničko-dobojskog kantona*, 2/06.
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, *Narodne novine*, 71/06.
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, *Narodne novine*, 43/09.
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima, *Narodne novine*, 34/11.
- Zakon o izmjenama Zakona o sprječavanju nereda na sportskim takmičenjima u HNK, *Službene novine Hercegovačko – neretvanskog kantna*, 5/09.
- Zakon o sportu Bosne i Hercegovine, *Službeni glasnik BiH*, 27/08.
- Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, *Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde*, 7/13.
- Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, *Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona*, 3/11.
- Zakon o sprečavanju nasilja na sportskim priredbama, *Službeni glasnik Republike Srpske*, 14/04.
- Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama, *Službene novine Kantona Sarajevo*, 7/07.
- Zakon o sprječavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na športskim priredbama kantona Središnja Bosna, *Službene novine Kantona Središnja Bosna*, 14/11.
- Zakon o sprječavanju nereda na športskim natjecanjima u županiji Zapadnohercegovačkoj, *Narodne novine županije Zapadnohercegovačke*, 14/04.
- Zakon o sprječavanju nereda na sportskim takmičenjima u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, *Službene novine Hercegovačko – neretvanskog kantna*, 3/05.

Biografije

Mustafa Šuvalija, magistar psiholoških nauka, student doktorskog studija na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Zaposlen na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. Član Upravnog odbora Društva psihologa u Federaciji Bosne i Hercegovine. Član ZINK-a, prvog znanstveno-istraživačkog inkubatora u BiH, u svojstvu istraživača pri Institutu za filozofska, znanstvena i psihološka istraživanja i uredništva časopisa *Sophos - Časopis mladih istraživača*, kojeg izdaje ZINK.

E-mail: msuvalija@fkn.unsa.ba

Almir Pustahija, diplomirao na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, gdje takođe upisuje postdiplomski studij 2009. godine i magistrira 2012.godine. Duži vremenski period obavljao dužnosti u službi javne i privatne sigurnosti. Trenutno je doktorant na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, gdje je i angažovan kao saradnik na nastavnom predmetu *Sistemi privatne sigurnosti*.

E-mail: apustahija-ds@fkn.unsa.ba